

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САЊЪАТИ

ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР ОЮЗИ
ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР МАДАНИЯТ
МИНИСТРЛИГИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1956 МИЛ
4 ЯНВАРДАН ЧИКА БОШЛАГАН

23 ДЕКАБРЬ
1983
№ 52 (2740)
ЖУМА

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ МАЖЛИСИ ТЎҒРИСИДА ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

20 декабрь куни Тошкентда ўзиничи қақирққ Ўзбекистон ССР Олий Советининг саккизинчи сессияси бўлиб ўтди.

Олий Советнинг мажлиси эрталаб соат 11 да бошланди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. Б. Усмонов, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюросининг аъзолари ва аъзоликка кандидатлари Е. А. Айтмуратов, И. Г. Анисимкин, Ю. П. Максимов, В. К. Михайлов, М. М. Мусаев, Т. Н. Осетров, О. У. Салимов, Н. М. Махмудова, У. У. Умаров, республика Олий Совети Президиуми ва ҳукуматининг аъзолари ҳукумат ложаларидан жой оладилар.

Мажлиси Ўзбекистон ССР Олий Совети Раисининг ўринбосари депутат С. К. Канёзов очди.

Раислик қилувчи Ўзбекистон ССР Олий Советининг еттинчи сессиясидан кейин Коммунистик партия билан Совет давлатининг таниқли арбоби, Ўзбекистонда партия ва совет қурилишининг атоқли ташкилотчиси Шароф Рашидович Рашидов вафот этганлигини эълон қилди.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутатлари А. А. Хўжаев, Т. Охунова, С. У. Эргашев вафот этдилар.

Сессия қатнашчилари вафот этган депутатларнинг хотирасини бир дақиқа сукут сақлаб ҳурмат билан эста олдилар.

Оқсоқоллар кенгашининг топшириғига биноан сўзга чиққан депутат Р. Отақўзиевнинг таклифи билан Олий Совет депутат Э. Юсуповни Ўзбекистон ССР Олий Совети Халқ маорифи доимий комиссиясининг аъзоси вазифасидан озод қилиб, уни бир овоздан Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси этиб сайлайди.

Оқсоқоллар кенгашининг топшириғига биноан сўзга

чиққан депутат Т. С. Содиқовнинг таклифи билан депутат М. Исоқова бир овоздан Ўзбекистон ССР Олий Совети Раисининг ўринбосари этиб сайланади.

Олий Совет Мандат комиссияси раисининг ўринбосари депутат В. В. Окуновнинг мандат комиссияси номиндан қилган доклады юзасидан Ўзбекистон ССР Олий Советига 114-Эски Тошкент сайлов округидан сайланган депутат Т. Х. Собитовнинг; 219-Форш сайлов округидан сайланган депутат Т. Н. Осетровнинг; 240-Паландара сайлов округидан сайланган депутат Т. Сахатовнинг; 352-Ленин сайлов округидан сайланган депутат Н. Иброҳимовнинг; 472-Хонқа сайлов округидан сайланган депутат И. А. Каримовнинг ваколатларини ҳақиқий деб топиш ҳақида қарор қабул қилди.

Сессиянинг қуйидаги кун тартиби бир овоздан тасдиқланади:

1. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси тўғрисида.

2. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми билан доимий комиссияларнинг составига ўзгартиришлар кириштириш ҳақида.

3. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармонларини тасдиқлаш тўғрисида.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари депутат Т. Н. Осетровнинг таклифи билан Олий Совет қуйидаги қарорини қабул қилади. И. Б. Усмонов ҳаётида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари этиб сайланганлиги муносабати билан Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси вазифасидан озод қилинсин.

Сессияда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари депутат И. Б. Усмонов ҳаёти

нутқ сўзлади. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюроси, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Оқсоқоллар кенгашининг топшириғига биноан депутат Оқил Умурзоқович Салимовни Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси этиб сайлаш тўғрисидаги таклифни киритди.

Олий Совет депутат О. У. Салимовни бир овоздан Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси этиб сайлайди.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси депутат О. У. Салимов ўзига билдирилган юксак ишонч учун чуқур миннатдорчилик изҳор этди, шу ишончни оқлаш учун ҳамма ишни қиламан деб ваъда берди.

Депутат О. У. Салимовнинг таклифига биноан Олий Совет Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари депутат И. Б. Усмонов ҳаётида Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг аъзоси этиб сайлаш тўғрисида бир овоздан қарор қабул қилади.

Навоний область, Қизилтепа районидаги «Москва» колхозининг бригада бошлиғи депутат Т. Бобоназаровани Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг аъзоси этиб сайлаш ҳақида қарор қабул қилинади.

Депутат Л. И. Греков бошқа ишга ўтганлиги ва республикадан бошқа жойга кетганлиги муносабати билан Ўзбекистон ССР Олий Совети План-бюджет комиссиясининг раиси вазифасидан озод қилинди.

Сессия депутат И. К. Хусниддиновни шу комиссия раиси қилиб сайлаб, уни Ўзбекистон ССР Олий Совети Савдо ва умумий оқватланиш комиссиясининг аъзоси вазифасидан озод қилиб, уни Ўзбекистон ССР Олий Совети План-бюджет комиссиясининг раиси этиб сайлайди.

Депутат О. У. Салимов Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси этиб сайланганлиги муносабати билан Ўзбекистон ССР Олий Совети Ташқи ишлар комиссиясининг раиси вазифасидан озод қилинади.

Сессияда Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари депутат Қ. Қ. Ҳайдарова Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармонларини тасдиқлаш тўғрисида доклад қилди.

Олий Совет муҳомадага тақдим этилган Фармонларни бир овоздан тасдиқлайди, тегишли Қонунлар ва қарорларини қабул қилади.

Шу билан Ўзбекистон ССР Олий Советининг саккизинчи сессияси ўз ишини тамомлади.

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ ДЕПУТАТ И. Б. УСМОНХУЖАЕВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ РАИСИ ВАЗИФАСИДАН ОЗОД ҚИЛИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Совети қарор қилади:

Депутат Иномжон Бузукович Усмонов ҳаётида Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси вазифасидан озод қилинсин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари

Г. ОРЛОВ

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари

Г. ҲАЙДАРОВА

Тошкент шаҳри

1983 йил 20 декабрь

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ ДЕПУТАТ И. Б. УСМОНХУЖАЕВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ АЪЗОСИ ҚИЛИБ САЙЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Совети қарор қилади:

Депутат Иномжон Бузукович Усмонов ҳаётида Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг аъзоси қилиб сайланади.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси

О. САЛИМОВ

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари

Г. ҲАЙДАРОВА

Тошкент шаҳри

1983 йил 20 декабрь

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ ДЕПУТАТ Э. ЮСУПОВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ РАИСИ ҚИЛИБ САЙЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Совети қарор қилади:

Депутат Эркин Юсупов Ўзбекистон ССР Олий Совети халқ маорифи доимий комиссиясининг аъзоси вазифасидан озод этилиб, Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси қилиб сайланади.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси

О. САЛИМОВ

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари

Г. ҲАЙДАРОВА

Тошкент шаҳри

1983 йил 20 декабрь

ТОШКЕНТ КИНОФЕСТИВАЛИ ОЛДИДАН

УЧ КИТЪА КИНОЭКРАНИ

Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатлари кинофестивалининг «Тинчлик, социал тартиқ ва халқлар озолиги учун» деган шiori уч китъа кино санъати ар-бобларини Ўзбекистон пойтахтига саккизинчи марта йиғди.

Киноленталар ва уларни яратувчилар янги урғашуви келаси йили бўлади ва анъаната кўра май ойининг охирида бошланади. Фестивални тайёрлаш ва ўтказиш ташкилот комитетининг 21 декабрда бўлиб ўтган

мажлисида шулар маълум қилинди. Мажлисини ташкилот комитетининг раиси, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари Р. Ҳ. Абдуллаева олиб борди.

Мажлисида республика министриликлари, идоралари, ижодий соҳаларининг раҳбарлари Осиё, Африка ва Лотин Америкаси киносанъатининг Тошкентда ўтказиладиган янги байрамга тайёрларлиқ қандай бораётганлиги тўғрисида гапирдилар.

(ЎЗТАГ)

ЖУРНАЛИСТЛАР СОЮЗИНИНГ ПЛЕНУМИ

20 декабрь куни Тошкентда Ўзбекистон Журналистлар союзи правлениясининг пленуми бўлиб ўтди.

Пленумда КПСС Марказий Комитети 1983 йил июнь Пленумининг қарорла-

ри асосида бошлангич журналистлар ташкилотларининг жамоаварлигини, редакция коллективларининг ижодий турмушини улар ўтказибатган таъсирини ошириш тadbирлари тўғрисидаги масъала кўриб чиқилди. (ЎЗТАГ)

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Советининг қарори ДЕПУТАТ О. У. САЛИМОВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ РАИСИ ҚИЛИБ САЙЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Совети қарор қилади:

Депутат Оқил Умурзоқович Салимов Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси қилиб сайланади.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари

Г. ОРЛОВ

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари

Г. ҲАЙДАРОВА

Тошкент шаҳри

1983 йил 20 декабрь

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Оқил Умурзоқович САЛИМОВ

1928 йилда туғилган, ўзбек, КПСС аъзоси, маълумоти олий — Тошкент политехника институтини тамомлаган, техника фанлари доктори.

1954 йилдан бошлаб Тошкент политехника институтининг катта ўқувчиси, кафедра доценти, механика факультети декани, партия комитетининг секретари, проректори. 1965 йилдан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети фан ва ўқув юр-

лари бўлими мудирининг ўринбосари, бўлим мудирини бўлиб ишлади. 1970 йилдан бери Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари.

Еттинчи, саккизинчи, тўққизинчи, ўнинчи қақирққ Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутат этиб сайланган.

Октябрь Революцияси ордени, тўртта Меҳнат Қизил Байроқ ордени, СССР медаллари билан мукофотланган.

Бу йил баракали ижод қилган сатирик ёзувчилар қаторида мен Н. Аминов, С. Сибеев, Ф. Мусажонов, А. Иброҳимов, М. Худойкулов, С. Рабсановни алоҳида таъкидлашнинг истариди. Обаларда яшаб ижод қилаётган яхши ҳажвчилар бор. Шуниси қувончлики, Уйғун, А. Мухтор, Э. Воҳидов каби таниқли ижодкорларимиз ҳам ахён-ахёнда яхшигина юмористик шеърлар яратишди.

1983 йилнинг энг яхши асарларидан бири — Неъмат Аминовнинг «Елгончи фаршталар» асари бўлди. Бизда йирик жанрдаги ҳажвий, сатирик асарларимиз жуда кам эди. Н. Аминовнинг асари шу йўлдаги дедиқ қадемдир.

Ютуқларимиз билан бир қаторда ҳали талайгина камчиликлар ҳам бор. Ҳажвийёт номи билан баъзан юзани, бачкана, мазмунсиз нарсалар ҳам бериляпти. Масалан, баъзи газет ва журналларда эълон қилинаётган сатирик талаб даражасида эмас. Бу талафларнинг аксариятида кулги, юмор йўли, юки енгил.

Ҳажвийётдаги энг катта камчиликлардан яна бири — маънавий деқаданлик. Бизда анъанавий, «қилип» иллатлар бор: чийковчи, савдогар, қолоқ раис, лиёнисти... Аммо бу иллатларнинг танқидидан ўқувчи ҳамма вақт ҳам эстетик завоқ олавермайди. Бундай асарлар тезда унутилади.

Давомий ёттинчи бетда

СССР Олий Совети Президиумининг Фармони УН БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ СССР ОЛИЙ СОВЕТИГА САЙЛОВ КУНИНИ БЕЛГИЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзинчи қақирққ СССР Олий Советининг ваколат муддати тугаши муносабати билан СССР Конституциясининг 90-моддасига ва «СССР Олий Советига сайлов тўғрисида»ги СССР Қонунининг 12-моддасига мувофиқ СССР Олий Совети Президиуми қарор қилади:

Ўн биринчи қақирққ Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Советига сайлов 1984 йил 4 март кунига кўнига белгилансин.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси

Ю. АНДРОПОВ

СССР Олий Совети Президиумининг Секретари

Т. МЕНТЕШАВИЛИ

Москва, Кремль
1983 йил 16 декабрь

Назир САФАРОВ,
Ўзбекистон ССР халқ ёзувчиси

Барака

хирмонлари

—Хирмонингизга барака.

—Умрингизга барака.

Бу йил пахтазорда ана шундай салом-алиқ одатий бўлди. 3 октябр кўни Тошкентдан учиб, туш пайларда Урганч аэропортига қўндик. Хоразм область партия комитетининг биринчи секретари Мадрид Худойбергенов билан обком босинининг оstonасида кўришдик. У киши республика партия ва ҳукуматининг барча меҳнаткашларга Мурожаатининг текстини ҳозиргина олганлигини айтди. Уни бирга ўқиб чиқдик. Еттиштирилган ҳосилин нобуд қилмасдан, ўз вақтида териб олишга даъват этувчи бу Мурожаат шу кўни радио орқали қўндик, эртасига матбуотда эълон қилинди.

Шу кўнлик областнинг Гулран, Янгйозор, Шовот, Хева, Урганч районлари бўйлаб сафарини бошлаб юбордик. Хоразмлик пахтакорларнинг меҳнат самараси шундоқ кўзга ташланб турарди. Ушундаги таассуротларим ҳамон кўз олдимдан кетмайди.

Тошкент технологияси ҳосилин эрта етиштириб, қисқа муддатларда янгитириб олиш борасида катта бир янгиллик эди. Хоразм области пахтакорлари ишга назар ташласак, табиий шароити бошқа областларга қараганда анча мураккаб эканлигини кўрамиз. Бинобарин, хоразмлик пахтакорларнинг пахта етиштиришда яратган тажрибаси ҳам ўрганишга, қўлланишга арзийдиган мақталади. Азим Хоразм областларига мусобақада илгорликни муттасили қўлдан бермади ва рекорд ҳосил етиштирди.

Ўз аҳлига вафодор республика пахтакорлари мисли кўрилмаган табиат иккиқиллари билан мардондор курашиб, юксак маррани эгаллашга муваффақ бўлдилар. Етти ёшдан еттиш яшаргача партия, ҳукумат даъватига «лаббай» деб жавоб қилидилар. «Ҳаммаимиз пахтакорлар» деган аҳду паймонларига содиқ қўлиб, интернационал бурчларини шараф билан бажардилар.

«Атторда норинг бўлса, юнинг ерда қолмайди» деган доно нақлнинг бу йилги мушкул шароитда нақадар тўғрилиги амалда исбот этилди. Бу йилги, бу иттифоқлик, бу ҳажвчилик социалистик тузумнинг негизи, бу тузум шарофати тўғрисида Октябр кўшми балқиди, шу тўғрисида Гражданилар уруши даврида оқлик, яланғочлик азоб-ўқубатига бардош бериб, тиш-тирноғига қуролланган Антанта босқинчиларини тор-мор қилди. Шу социалистик тузум тўғрисида яхши тезлигида СССРни маъна этишга олганган гитлерчи фашистлар ўзи маъна этилди. Бугина эмас, мана бугун Рейган номи ер юзиди тилиқли тарafdорлари наздида вассаса тимсоли бўлиб, тақдир ўлгини дошларни каби шармандан шаринсор бўлиш тугдири гап. Тинчлик учун курашган халқ бунга амин, Чунки бундор ва тинчликларар халқимизнинг ҳоми ва продаси, улуг Ленин таълимотини риёвоқлантириб, ишнинг давом эттириб келаятган Коммунистик партияимизнинг оқилона сиёсати йўли юлдуз бўлиб келаяпти.

Пахта учун бўлган кураш ўз мазмун-этибори билан Ватанимиз мудоффа қудратини мустақамлаш ва халқимизнинг турмуш даражасини кўтариш, интернационал бурчга садоқат рамзи ҳамдир. Мана шу курашдаги ҳамжиҳатлик халқимизнинг кўп ишларга қодир эканлигини яна бир бор кўрсатди. Пахтакорнинг мададкори—ҳажвчилик меҳнати, шикоятчи социалистик солномага зарҳал ҳарфлар билан битилди, десак муволафа бўлмайди.

Мана, фарғоналик пахтакорлар ҳам маррага етиб келдилар. Улар мазмунининг яқинловчи босқичида чинакам шикоят кўрсатишди. Бу йилги деҳқончилик ҳамма учун осон бўлгани йўқ, аниққас, водий пахтакорлари учун огир синов бўлди. Бободоҳонлик, мададкорлик, ҳаммаимизни осмонлар хирмонингиз билан таъриқ қиламан. Хирмонингизга барака, умрингизга барака. Тинч-тотувлик бор бўлсин, уруш оловини ёқувчи нокаслар шармандан шаринсор бўлсин!

Яшасин, Тинчлик!

«ҚўШ ЮЛДУЗ» АНСАМБЛИ

Томди районидида икки марта Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Жабай Валимов номидаги совхозда ашула ва рақс ансамбли тўзилди.

Ўз меҳнати билан элга таъинлан донгдор чўпон Жабай Валимовнинг номини хўрматлаб меҳнаткашлар ансамбли «Қўш юлдуз» деб номладилар. Тез орада ансамбль ўз мухлисларини топди. Негаки, ансамбли коллективни узоқ отарларда меҳнат қилаётган чорводорлар ҳузурида тез-тез бўлиб

А. ҲАЙДАРОВ

Зафарларга тўла 1983 йил якулиниб, шонли 1984 йил эшик қўймоқда. Лекин Шаҳрихондаги атлас тўқши фабрикасининг ишчиси, Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутати Муҳаббат Азимованинг меҳнат календарига 1985 йилнинг ноябрь ойи бошланди.

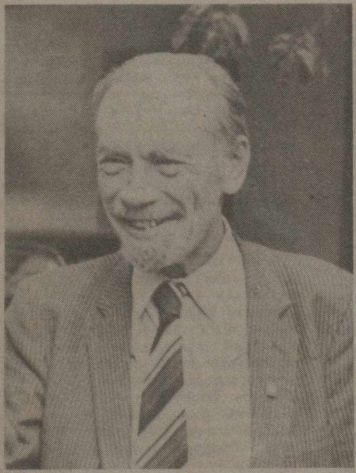
А. ТўРАЕВ фотоси

Сергей БАРУЗДИН

Шавкат РАХМОН

БИЗ ҲАҲУЗ ЎШАМИЗ...

Старая Руссада ҳар чел, ҳар марза, Урмон, ботқоқ аро не ёддош кўнги. Ешимиз, эндигина мўйловлар сабаза, Уша энг кўрқинчи қирқ биринчи йил.

Етганча, тусмоллаб ўқ узардик гоҳ, Ҳар қачон еримиз сақлардик холис. Билмайин Майгача нақадар узоқ, Қирқ бешинчигача қанчалар олис.

Бизлар —тирилганлар, қолганлар омон, Абдий хотира юракда, бошда. Хандақлар чўкдию вақт ўтди, аммо Биз ҳануз ўшамиз—ўн етти ёшда.

Олиб кетар дўстларни ўлим, Уруш сўнгин яқинлаштириб, Жанг-ла, немис замини бўйлаб, Бизнинг қўшин силжийди олға.

Қайтолмаймиз: бугунги кун сен, Эртага мен ҳужумга кириб. Аммо тирик қолган йигитлар Босиб борар билмай қўналға.

Урмон йўлларида ўрмалар Медсанбатлар жабҳа ортига, Табобатни лаънатлаб, сўкиб, Ўз-ўзимиз айлагаймиз хун.

Гўё ўтган биздан хатолик, Гўё гуноҳ ярим—ёртига— Биз шерикмиз, биз гуноҳқормиз Жангда ўлмай қолганимиз-чун.

Ҳамширалар бизга парвона, Халатида қонлар доғи бор. Терлаб кетар шофёрлар излаб Текисроқ йўл, гадирсиз изни.

Оппоқ сочли, сапёрдай эпчил Табиблар-чи, уқтирар такрор, Уларнингча, гўё шунчаки Омадимиз келганмиш бизнинг...

М. ҚҶШМОҚОВ таржималари

Эр киши оғир юки олар ўзига, Ҳаётни тенглар номус деган иккирға. Эр киши беҳуда ёш олмас кўзига, Гар йиғласа, йиғлайди эл билан бирга.

Эр киши уруғ сепар қўриққа дадил Ҳаммани маъмур қилиш ўйи билан маст. Эр киши урушларга кириди адл, Жасорат майдонида тенги топиламас.

Эр киши қорақўғдек асрар дўстлиқни, Бор-йўғин дўсти билан кўради баҳам. Аёлни йўлга бошлар, билмай

қўрслиқни —

Қулоқ солар унинг айтганига ҳам.

Хандақларни қалин ўт босиб бўлди, Қўклам сувга, қишда қорга тўлар у. Фақат хотирани босмас вақт қули, Яна ўша ёққа мени йўллар у.

НОДИРАНИНГ ШЕЪРИ

Катта шаҳар уйқуда, кўрар рангин тушчалар. Пайдо бўлди сахарда яшил, сариқ қушчалар.

Бўғотларни талашиб, сайрадилар галма-гал. Катта шаҳар гўлдираб, кўзларини очди сал.

Сайрадилар тинимсиз, мазах қилиб гўрракни. Катта шаҳар мириқиб, Вараңглар хурракни.

Бирор бало бўлганми, ё жонидан тўйганми, ё кечаги байрамда кўпроқ ичиб қўйганми.

Катта шаҳар ҳалиям ётар эди сўлжайиб, Етиб келди қуёшвой, Қараб турди илжайиб.

Аммо рангин қушчалар сайрамайди беҳуда. Катта шаҳар сўкиниб, бош кўтарди уйқудан.

Мошинларин юргизар, борлиқ тўлар суронга. Яшил, сариқ қушчалар учар мағриб томонга.

Улар пешвоз боришар қанча-қанча саҳарга. Кўп эди-да дунёда ухлаётган шаҳарлар...

СУЛАЙМОН ТОҒИ ЭТАГИДА ЎЙЛАГАНЛАРИМ

Диёнатли, орди аждодлар бу ҳайбатли тошлар тағида бирор лаҳза ҳаёл сурмаган сохта шухрат, таъма ҳақида... Яшарканлар юртда саргардон, кезарканлар гурбатда ёхуд Сулаймон тоғ пойида бир кун кўмилмакни қилганлар орзу. Бундан не-не аллома ўтган, не жаҳонгир, нечалаб шоир, Бироқ азиз тоғ тошларига ёздирмаган ҳеч бири номин...

ШЕЪРИЯТ

Сулаймон тоғ юксалиб турар бир элатнинг буюк ёдидай, ҳайрон бўлиб пойига бугун келгувчилар эътиқодидан... Бугун келар истаган кимса, ароқ ичиб ё консерва еб, номин ёзар тоғ тошларига, палончилар келиб кетган деб. Қузатаркан орсиз, виждонсиз кимсалардан тўйган кунларни, бир ҳаяжон, титроқда тўйдим ер тағидан келган унларни. Сулаймон тоғ — муқаддас ёдим, кўрсам юрак-бағримни доғлар, бетайинлар номин кўтариб, соат сайин ўсар қоялар.

Дарёга айландим, ўйчан дарёга, руҳимда ғалати ёсоишталик. Қайримга беркитдим долғаларини, руҳимга бўйсунди дунё ишлари... Ўйлайман яшамоқ моҳиятини, қаттиқ нигоҳларим осмон хатида... Вужудим сезмайман, лаззат оламан ҳар фикр —руҳимнинг ҳаракатидан. Бироқ ўзар кундуз товланар экан, яшил замзамали йироқ тоғлардан қўзлари жодуга тўлган қизларни бошлаб келар тошзор қирғоқларимга. Қизлар куйлакларини ўтларга ёйиб, ўйнатиб жарангдор товушларини, ҳаёлча юзимга оқшомга қадар отиб ўтиришар майда тошларни... Руҳим ҳаракати тўхтамас, бироқ ҳар кун давом этар бу гўзал ёвлик. Менга осойишта лаҳзалар керак, жодугар қизларга — шўхлик, асовлик.

БЎРИЛАР

Оғир йиллар, оғир замонлар, кўлаб зарур тadbир кўрдилар — кўпайганида ҳаддан ташқари қонсираган чиябўрилар...

Гала-гала бўлиб дузларда изғирдилар мисли қора ғам. Кирадилар ҳатто кундузлар четроқдаги шаҳарларга ҳам.

Жароҳатдай оғирган йиллар, қайга боқма, нураган садлар. Топиларди тунда бўрилар чала ғажиб кетган жасадлар.

Оч-яланғоч бўлса ҳам шунда довул каби қўзғалган элат, ҳайдар эди оч саҳроларга бўриларни қонига белаб.

Йиллар ўтди, бўрилар тирик, тирик ҳали йиртқич бир кулфат — гоҳо ёлғиз, шум шарпаларни кенгликларда яширар зулмат.

Оз бўлсада бўрилар бугун, энди ҳамма бўлса ҳамки тўқ, «Улдири анов лаънатни» деган бирор одам, бирор садо йўқ.

Наҳот эсдан чиққан, наҳотки бўриларнинг қонга хўрлиги? Бошландими руҳ сарсонлиги — одамизот гунглик, кўрлиги?

Бугун қонли тумшугин суқса аждодларинг азиз гўрига, энди ҳамма турар жимгина, бас келолмай битта бўрига...

Езувчи Саъдулла Сиев «Бир чора замон ис-таб» номли китобида ёзди. Кисса машҳур ўзбек демократ шоир Аваз ўғлининг ҳаётига бағишланган. Унда шоир ўрнидаги муҳим бир нуқта—Авазнинг хон саройидан бош олиб кетиши ва махфий ишчилик гуруҳга келиб қўшилиши қаламга олинади.

Кисса тўлалигича «Ёшлик» журналида босилиб чиқади. Кўйида мазкур асардан парча ўқийсиз.

Токи жон пайкарингда бор бўлғай. Негаки, шеър токи ямўл ҳашр Олам аҳлига ёдгор бўлғай...

Аваз ўғлининг қолди. Устознинг ёниқ бир қасам ила айтилган бу сатрлари унинг шу кунлардаги ҳатти-ҳаракатларини инкор этар. Майхўр Табибий шоир Табибийнинг иқтидо-рини, юксак маснадни мазах қилётгандек эди. «Муллаини айтганини қил экан-да, ус-тоз?» — кинояли илжайди Аваз. Аммо шо-гирдининг бурчи кинояли илжайиш эмас, бил-тас, мушкул аҳволда қолган устозга им-дод бермоқ учун дарҳол йўлга чиқмоқ экан-лигини Аваз ҳаётига келтирмас, аҳтимол бунга ўша жиндан кибру ҳаво ё баҳкана араз тўйғуси халал бериб турар эди.

Авазнинг кўнглига шеър сийма, хомаю қоғозни йиғиштирди. Ичкаридан танбур олиб чиқиб тингиллатиб ўтирди. Шу пайт йўр-ғалаб Сайфиддин кирди. Сайфиддин мадраса талабаси. Йигирма ёшлардаги ориқ, новча, соқол-мурти сийрак бу муллавачани нега-дир Авазнинг жини суймайдди. Унинг юриш-туриши йиғитниқига ўхшамайди, қандайдир ясама. Ҳадеб жилланглайверади. Овозигача заффона. Сайфиддин эрмак учун ғазал бита-ди. У тез-тез дўконга келиб, Авазнинг май-да-чўйда юмушларига қарашди, унинг янги ғазалларини сураб олади, енг учинда, қис-ниб-қимтиниб ўзининг қораламаларини кўр-сатади.

Аваз сесканди. «Йигирма икки. Ё алҳа-зар! Мир Алишерни нари қўй. Бобур Мирзо билан Отаҳийни бери қўй. Ҳатто саройдаги собиқ каллақесар Нурхон боланинг назми-дан ҳам хароб-ку аёти!» Доғий қарт бир одам, шоирлик даъво этиб ёқандан олмай-ди. Бу гўдакбаччага не дей? Назмгўйлик сенга нолойиқ десам, бахилликда айбашди тайин. Бундайлар шухрат йўлида байтул ҳарамни ўтга бермакдир ҳам тоймас.

—Мулла Сайфий, мен сенга шеър ёзмақ-ни ўргата билмасман. Назмгўйлик темир-чилик эмас, уни ўрганиб, ўргатиб бўлмас. Қаллангини ишлатиб ўйла: одам боласи йи-ламоқни, кўлмоқни бировдан ўрганурми? Шеърят ҳам шундоқ. Инсон онадан шоир бўлиб туғилиши керак, сўнг илму ирфон, ранжу меҳнат орқасида қамолга етмак. Сен андак кеч қолбасан, Сайфий. Йигирма икки ёш—наам алифбосини ўрганиб чоғи эмас, девон тартиботини ўйлайдирган фур-сатдир, иним.

Сайфиддин Авазнинг гапларини устознинг оdatдаги ўғитлари деб тушунди. —Майли, сиз кўмак этсангиз, девон ҳам тузажаман, — деди метровлик билан, — дунёда ягона, биргина орузим бор. Сиздек улли... катта шоир бўлсам дейман. Қуни-ту-ни этиб ўйлайвераман, ўйлайвераман. Сизга ҳавасим келади, устоз. Қўчадан ўтсангиз халойиқ: «Ана, Аваз!» деб кўрсатадилар. Бир кун «Ана, шоир Сайфий келаетир!» деб менга—да ишора этармиқанлар деб юра-гим ўйнаб кетади.

—Менга қара, шоир Сайфий!—деди ке-сатиб, — бирламчи, мен улли шоир эмас-ман. Ана, Табибий улли шоир, Баёний Мур-би... Иккиламчи, шоирлик — эл аро ке-рилиб юриш воситаси эмас, гумроҳ! Шоир-лик — бу қисмат. Шеърят — бу дард, алам, азият, бир умрлик қашшоқлик! Улғу шоирнинг шухрати ўзи ўлгандан кейин келади. Сен шон-шавкатта шу қадар ўч экансан, ға-зал битиб, Шах Сайфиддиннинг арвоқини бе-зоят қилиб негасан? Мангиланг! «Шоир Сайфий» деб ёрлиқ ёйиштириб ол! Ҳамма танийди шунда. Ана сенга овозан олам, мул-ла Сайфий!

Бошқа ғазалларини ҳам ўқишга шайлан-иб ўқишга умидвор бўлиб ўтирган Сай-фиддиннинг дами қирқилди. Арзон шухрат ё мартабага ўч кимсаларга хос му-штарак бир хислат бўлади. Улар ўрин келса, отаси экану, ҳатто пирининг ҳам бетига қо-ракун чаппаб, мақсад сари талинланди. Сай-фиддинга худо таъби назмдан бермаган бўл-са-да, уни ичкариликдан бенасиб қўймаган эди. Муллавачча Авазнинг гапларини тинг-лаб, бир нарсани фаҳмлади: донги чиққан шоир унга шеър ёзишни тарк эт, демоқчи. «Бекорларни ўйлабсан, бахил! Ўзим бўл-дим, бас, ортиндагилар менинг абагимдан сув ичиб юраверсин экан-да!» Сени шоир эт-ган отанг ўтар бобо, анави кўса Табибий. Сенга инчом бера-бера Феруз овозанин ё-ди. Биздек тоза ниҳоллар қаддини ростласа, сенинг бўйининг кўринмай қалади-да, худ-ямо!

Сайфиддин қозғаларини йиғиштириб олдию, тагин «лому алиф» мақомиде таъзим бажо айлаб кулимсиради.

—Мен сиздан устозлик этармиқансиз, деб умидвор бўлиб эдим, ога. Машойиллар-нинг гапи бор. Илгирсиз устоз — бамисо-ли мевасиз дарахт эмас.

Авазнинг кўнлида ланиллаб ўча бошла-ди ғазалб ўти лош этиб энди.

—Мен ёш вақтимда ҳар ошқ эшикка бош суқиб устоз изламганман, билиб қўли! — де-ди илгичка мурти пир-пир учиб, — бахил ҳам эмасман. Бахиллик илгирдорсиз одамлар-га ярашади.

У шайт билан ўрнидан турди. —Хева тўла шоир, биронта устоз тоғиб оларсан, муллабозла.

Аваз танбурини кўтариб ичкари кирди. Сайфиддин «Бизга хизмат бўлса айтиб ту-ринг» дея мингиллаб чиқиб кетди. Аваз дўконда яна бир пас китоб мутулаа қилиб ўтирди. Қуни қиза бошлагач, эшикка сардўз боғлаб, Подвонен бўйидаги ўша сал, қин чойхонага равона бўлди.

«УСТОЗЛИК ҚИЛИНГ...»

КИССАДАН ПАРЧА

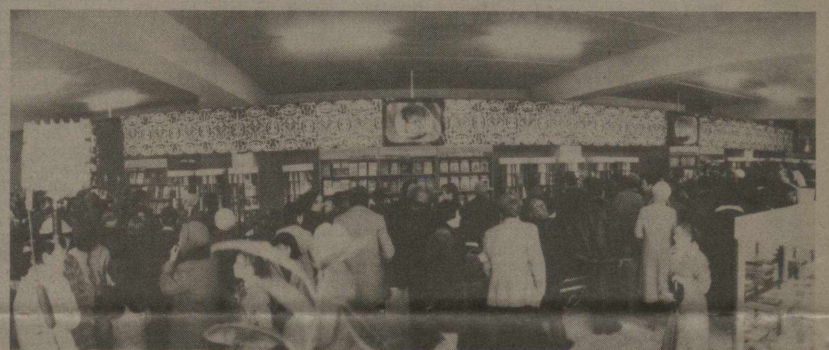
Сартарошхонага камдан-кам одам оёқ боса-ди. Аваз кун қизигуна дўконни очиб ўтира-ди. Дахлизга қалин қилиб сув сенди. Бўйра-гўшаб, устига олача ташлади. Натароқ пат-нисдек келадиган хонтахтан олдига қўяди. Урис қалам билан бир ўрак қозоқ олиб, шеър бўстониде сайр этади. Сурча янглиг қопқора бармоқдек йўғон қаламининг тўтқоқ учини тишлаб ҳаёлга ботди. Бенхтиёр пичирлайди: «Эй кўнглим, шеър фикрини қилгин, токи жон пайкарингда бор бўлғай...» Бирдан бу мат-лаҳнинг табибийга тегишли эканини эслаб, ўша Патрак муволишида хўшлашганларидан тилини тишлади. Табибий билан ҳамон араз, кейин қайтиб кўришмадилар. Орадан икки ойча фурсат ўтди. Лекин Авазнинг назидида гўё бир умрлик давр кечгандай. У Аҳмад-жон оғанинг бироз қўлчиган сўлини, оқиш юзини, киртайган кўзларини, аҳли домишга хос қатъиятли, ғамгин ўғитларини эслади. Гўё Табибий, «Жоним Аваз, сенинг борар йўлигин олс, сувдан таълим ол, ўлмайгай-сан» дея мунгли-мунгли телмуриб турган-дек эди. «Устозни бекор инжидим —шуш-мон бўлди Аваз, —ўзим ҳам ёмон ўжандай, қайсарман-да». Кейин ўшанга-ўзи қарши чиқ-ди. «Йўқ, мўйинига атаб чидири олиб келган, унинг жазоси шул эди. Мен биронинг этганин ўлиш одадига тарк этганман». Аваз ҳаёдан шундай деди-ю, барбири Аҳмаджон орасини кўрсис келиб кетди. У билан ёнбошлаб сатранж сурганлари, зарофатли хангомалари, шеър бахси, Табибий, Чоклар, Муртуб, Хо-дим, Аваз — бештаси хондан яшириқча «Пайк гаин» деб аталмиш махфий девон ту-за бошлаганлари эди таъдиди. Хусусан, янгида шилтан хўнук бир хабарни хотирлаб, Авазнинг кўнлига байрон бўлди. Табибий май-га руку қўйган эмши. У илгари ҳам ўқини-ўқини шароб ичиб турар, ўз хонадониде бў-ладиган мушоираларни, албатта, бир-икки кўза мусаллассиз ўтказмаслиқка тиришар эди. Энди, узунқулоқ гапларга қараганда, Табибий ҳатто сабуҳий ичишга тушганмиш. Кеча Рўзимбой оға ҳам айтди. Устоз «Воми-ку Азро» билан сўйлашиб ётибди, деди. Та-бибий неча замондирки, Шарқда машҳур кисса «Вомиқ ва Азро»нинг назмию нуҳсаси-ни тайёрлаётган эди. «Наҳотки устоз икки ошқининг кўз ёшларини шароб дорисига айлантириб унда сузаётган бўлса? Бир кунг гарк бўлмасми?» Авазнинг ҳаёлига тагин Табибийнинг ўша шеъри келди:

Эй кўнглим, шеър фикрини қилгин,

1 Умук — бузон.

1 сўжи — ширин.

Нукус шаҳрида очилган янги китоб магазини ҳаминша гавжум.

ЎзТАГ фотоси

Кутип... Т. ҲАМРОКУЛОВ фотоси

РАҲИМ КАРИМОВ МОСКВАДА ҚИШ

Само оқ куйларин чалади. Яланғоч қайнлар тушида. Бир йигит адашиб юради. Қўллари қайнлар тушида. Хўрсиниб нимадир излайди. Бу йигит қайнлар тушидан. Тополмай кетади, ухлайди. Туш кўрар — қайнлар тушида. Туш кўрар: тушида йигитнинг қўллари—ўриқлар тушида. Само оқ куйларин чалади. Яланғоч гилослар тушида...

Бибисора ТУРובה

СЕНГА

Менинг ёруғ кунларимга сингиб кетгансан Ва меники аталгансан, кўп бўлди бунга. Ҳижронлардан қайта-қайта омон ўтгансан, Бутун умрим ўхшашини истайман сенга. Бўйим, кўнглим ўсаяпти саховатингдан, Бугуним оқ, келажаким янада файзли. Боғим, қалбим ёршимоқда тароватингдан, Узинг тутган қалам билан суратинг чизгум. Сархуш-сархуш жилмаясан, чехрамга қараб, Қўзларингни, қўзларингни яхши кўраман. Шодлигимга, ардоғимга, севгимга ураб, Чанқоғимни босгунингча қараб тураман. Бирам азиз, бирам ёрқин қадрдон чехранг, У меники эканлиги қалам тутдирар. Туйғум ўзинг, орзум ўзинг, мен эса эрканг, Шулар бари ҳам бўлишиб қўшқ битдирар. Қўшқларим ўхшашини истайман сенга...

КЎЗГУ ҚАРШИДА

Узун бир оқ тола — умрим эшигин, Иқболга очилган йўлидай оппоқ. Ва онамдан олган нурли қўшигим, Менга шу оламини ҳада этган чоқ. Узун бир оқ тола — машаққатларнинг Биринчи меваси, биринчи китоб. Кулфатлар, юпанчлар, зиддиятларнинг, Қолдирган изи бо, беролганман тоб, Узун бир оқ тола, вужудим музлаб, Кўзгу қаршидада ўйга толаман. Ва, узиб ташлайман, унутмоқ истаб. Сенинг ҳам ҳиссанг бор, олмасамда тан... Узун бир оқ тола — қуялган ҳислар, Тиниққан ўйларнинг илк армуғони. Ҳали тароватин йўқотмас юзлар, Ҳали қўлимдадир ёнмоқ имкони. Узун бир оқ тола — хотира лафтар, У билан бошланди, давомли, ёрқин. Буни илк кузакка йўйишар кўплар, Мен — ойдин йўл дея атадим отин. Узун бир оқ тола...

Ойгул СУЮНДИҚОВА

Сукутдадир ер, осмон, Тили кесилган дoston. Сукутдадир ғалаён, Шамолларда яшар чарчоқ. Халоватда яшар бўрон, Қайлардасан, Қайлардасан, қадрдон?... қадрдон!... Сукутдадир нурли оқшом, Тоқат тўлар борган сайин. Сукутдадир нурли тонг, Севинчлар-кузги хазон. Фақат йўқдир менда ором, Тушда ёзилган. Қайлардасан, шеърдаин. Сукутдадир неки титроқ, Қайлардасан, қадрдон!...

ХУСАИН ШАМСНИНГ 80 ЙИЛЛИГИ ПРОЛЕТАР АДАБИЁТИНИНГ ЖОНБОЗИ

ИСТЕЪДОДЛИ адиб, замонавий шoir ва публицист, фолл жамоатчи ва журналист Хусайн Шамс 20—30-йиллар ўзбек совет адабиётининг тарихида эътиборли ўрнини эгаллайди. Адиб ижоди ўлкада социализм куриш учун кураш авж олган йилларга тўғри келди. 20-йиллар ўзбек адабиёти учун ҳам катта имтиҳон йиллари эди. Ўзбек совет адабиётининг социализм тоғлари га ёт бўлган турли оқимларни енгиб соғлом йўлга тушиб олишда Ойбек, Ғ. Ғулом, Ҳ. Олимжон, Ойдин, М. Шайхзода, Уйғун, Яшин, А. Қаҳҳор, Н. Сафарова, Ғайратий каби ёзувчилар қатори Ҳ. Шамсининг ҳам ижоди муҳим аҳамиятга эга бўлди.

Камбағал ишчи оиласида туғилган Хусайн Шамс адабиёт дарахтига ҳам ишчи шoir сифатида кириб келди. Унинг Коммунистик партия, деҳқон Ленин, жоноҳон Москва ва кудратли ишчилар синфига бағишланган илк шеър ва поэмалари босмаҳонада ишлаб юрган пайтларда яратилди.

У яратган кичик ҳажмдаги олти шеърлар тўплами муаллифининг гоёвий соғлом пролетар шoirи бўлишини кўрсатади. Бу мажмуалардаги шеърлар социалистик Ўзбекистондаги катта ўзгаришларни, замон руҳини ифодалаган жиҳатдан ўзбек совет адабиётининг тарихида муҳим ҳисса бўлиб қўшилди.

Ҳ. Шамс социализм қўрилиши ҳақида мақола ва очерклар ёзди. Унинг янгила халққа бағишланган кичик ҳажмли пьесалари ҳам ўзига хос аҳамиятга эгадир.

Поэзия, публицистика ва драматургияда ортирган тажрибалари Ҳ. Шамсининг талантлив прозаик бўлиб танилишида муҳим омил бўлди.

Ҳ. Шамсининг турли мазгиллардаги ҳикоялари («Келин тушди», «Подарок», «Характеристика», «Бахчисарай», «Сирли ўлим») ўзбек новеллистиксининг мазмунан б. йитди. Хусайн Шамс Ғ. Ғулом, А. Қаҳҳор, Ойдин,

Уйғун, А. Махмудий, Ғайратий билан бирга ўзбек кичиккишмида реализмининг қарор топшида муайян ҳисса қўшди.

Ёзувчининг «Душман» романи 1932—33 йиллари ёзилган бўлиб, социализм учун курашининг муҳим даврини тасвирлашга бағишланган. Асарда кишлоқ хўжалигининг коллективлаштириш, янги ижтимоий муносабатлар ўрнатилу борасидаги муаммолар каламга олинган.

Социалистик кишлоқни барпо этиш аввало кишлоқда совет тузумига тиш-тирноғи билан қарши турган, чекка-чекка жойларни ўзига панох тутиб, хусусий мулкка канадек ёпишиб олган қўлоқларни тугатиш талаб этарди. Ҳ. Шамс социалистик реализм адабиётининг намоёндаси сифатида шу икки лагерь—илдизига ўт кетган буржуа синфининг қолдиқлари ва тобора яшнётган социалистик тузумнинг қуртлари ўртасидаги кескин синфий курашининг романининг бош мавзуси қилиб олди.

Қарама-қарши синфлар ўртасидаги кураш «Душман» романининг конфликтини ташкил этарди. Асар сюжетини ана шу конфликт асосида ривожланиб боради ва шу асосда икки қарама-қарши лагерь вакиллари-нинг қиёфалари ёритилди.

Муаллиф романдаги Норбуев, Исомиддинов, Жўра образларини орқали ижобий қарамон проблемасини тўғри ҳал қилиб берди. Турди, Жаниш, Қўшқор, Қўлдош, Бегмат сингари образлар аса юқоридаги қарамонлар характерини мантиқан тўлдирди.

Романда қўлдош аёллар образлари ҳам яратилган. Ёшлардан Гулшан, Роҳат, Қўри Норбуев бошлаган ишнинг бевосита давомчилари. Айниқса, Норбуевнинг жасорат кўрсатиб ҳалок бўлиши бу қизлар дунёқарашига катта ўзгариш қилади. Улар Норбуев бошлаган ишнинг охирига етказиш учун янада мустақкамкор бirlaшиш кераклигини тушуниб етдилар. Норбуев тақдирининг кишлоқдаги улкан сиёсий ишлар билан уз-

Ҳусайн Шамснинг ўзининг ёшларга қўйган таъсирида адабиётнинг жамият ва шахс проблемасини тўғри тушунигани яққол кўринади.

Асардаги Марям баҳши, Фейза дастурхончи, Ойша хола, Зебихон, Олтинбуви, Салима хола Норбуев ва ҳаммасла-рининг ишига гош бўлиш ниятида юрдилар.

«Душман» романи авторнинг кўп жиҳатдан қамолотга эришган, иқид сирларини эгаллаганини кўрсатади. Романда элик асар талабига мувофиқ халқ тақдирини, жамият тақдирини ҳақида қўйғувчи ийрик характерлар яратилган ҳам фикринининг далилидир.

Ҳ. Шамс 1935 йили, иккинчи йирк асари — «Хўқўқ» романини ёзди. Асар Улуғ Октябр инқилоби арасидаги Туркистон инқилобчиларининг фаолиятини кўрсатишга бағишланган. Романининг бош қаҳрамони Соҳиб асарнинг дастлабки қисмида тақдирдан тибриб кун қўрувчи камбағал, итоткор ишчи сифатида тасвирланади. Бирок ижтимоий ҳаётдаги катта революцион ўзгариш Соҳибнинг олғи-болшевик даражасига етказди. Ёзувчи қаҳрамонининг маънавий, сиёсий чиқиқинини батафсил тасвирлайди. Соҳиб характеридеги янги ҳислатлар

жамият ҳаётида кечган катта-кичик ҳодисалар таъсирида қарор топади. Соҳиб — ўзбек совет романтичилигида яратилган илк ишчи-революционер образидир.

Романда Соҳибнинг шахсий ҳаёти ҳам ёритилган. «У камбағал, меҳнаткаш оиланин кичи Нодирани севади. Ёзувчи бош қаҳрамонининг ҳам шахсий, ҳам ижтимоий ҳаётини узвий тасвирлаб ҳаётлиликка эришган. Шунингдек, асарда дустлик мавзуси ҳам яхши ишланган, унда рус болшевиклари билан ўзбек, тожик, татар меҳнаткашлари — ёшлар турб душманларга қарши курашадилар.

«Хўқўқ» романи социалистик реализмининг ўзбек совет прозадаги муваффақиятини кўрсатуви дастлабки асарлардан ҳисобланади.

Сўнгги йилларда Ҳ. Шамс «Мирлар лавҳа» номли повесть ёзмада эди. Бу асар қисқартirilган ҳолда «Гулистон» журналин босилган. Асар сюжетини Тошкентдаги 1905 йил революцион воқеалардан олинган. Повестьда дейиш рус революциониси йилларидаги ўзбек ишчилари онгда эиндиги шаклланаётган инқилобий қайиғит, курашчан рух яхши тасвирланган.

Хусайн Шамс поэтик ижоди, публицистикаси, драматик асарлари ва прозаси билан ёш ўзбек совет адабиётининг ривожланишига баракали ҳисса қўшган адибдир.

1934 йили Ҳ. Шамс Ўзбекистоннинг бир гуруҳ таниқли ёзувчилари билан бирга Бунттироқ Совет ёзувчиларининг I съезиде қатнашди, съезд давом этётган пайтда совет адабиётининг отахони М. Горький билан учрашди.

1936—1939 йиллар давомида Ҳ. Шамс Ўзбекистон совет ёзувчилари съезиде секретарлик вазифасида ишлайди.

Ҳ. Шамс бир хатида «Коммунистлар партияси билан қасблар уюшмаси олдиде бундай кейин ҳам пролетар бундиде йўлида ҳақиқат жонбоз эканлигини билдириб ўтмак», деган эди. Ёзувчи ўз сўзини оқлади, умрининг охирига қадар севимли халқни, жоноҳон Ватани учун ҳалол зиямат қилди.

Дилбар ҒАЙЗИЕВА,
филология фанлари кандидати

НИМА ДЕЙМАН?

«Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасининг шу йил 25 ноябрь сониде эълон қилинган «Нафсоният» сарлаҳали мақолани ўқидиму, ўзинини кўрага жой тополмай қолдим. Сабаби: Ўзбекистоннинг бошдан ўтган ташвишли воқеалар мениннг ҳам кечмишимга жуда-жуда ўхшар экан.

«Урта мактабни тугатаётган йигит-қизнинг ҳаёллари, орзулари қанчалик кўп бўлади. У бундай пайтда — ҳаётда эиндиги қадам қўйётганда — бироз шошилиб ҳам қолади. Мениннг ҳам орзуларим кўп эди. Уларга етишим учун ҳуқуқшунос бўлишим керак деб ҳисобладим.

Аммо ўй-режаларимни тузукроқ йўналишга солимасдан туриб, ота-онам турмушга чиқаришди. «Авал уйини қўйиб бўл, қизим, қўлгани бир гап бўлар», «Йўқ», дейишга улгурмасдан тўғри бўлди. Илгари кўрмаган, билмаган йигит билан оила қўрдим. Йўқ, қўролмадим.

Тўйдан сўнг маълум бўлди, биз — келин-куёв бўтунал бошқа-бошқа характердаги кишилар эканмиз. У кўп ичар, неқурунлари маст бўлиб келиб жанжал кўтарар, хатто мени уярдди. Лекин мен чидадим. Нима бўлганда ҳам ёғиш қўлидан қўчган, энди оилани сақлаб қўлишим керак, деб ўйладим. Турмуш ўртоғимга ичмаслигини сўраб ялиндим-ёлвордим, уни тушунишга ҳаракат қилдим. Аммо барча уринишларим менига ҳақорат ва калтакдан бошқа «наф» олиб келмади. У кундан кунга ҳаддидан ошса-ошиди, тўғри йўлга тушмади. Бошланғи ҳаётимиз қандай кечишини ўйлаб, даҳшатга туша бошладим. Анҷиқ устиде бир неча марта ота-онамининг кетиб ҳам қолдим. Лекин эрим изимдан бориб, тавба-тазару қилган, тўзалиб қолар, деган умидда яна оиламга қайтдим. Аммо эртасига у яна ичшини бошлаверди. Чиндай олмадим.

Ота-онамининг қаттиқ қаршилик қилишга қарамай, Тошкентга кетиб қолдим. ТошДУнинг ҳуқуқшунослиги факультетига кириб, ўқиб бошладим. Эрим бошқа бир қизга уйланишини эшитдим. Лекин кўп ўтмай уни яна ётоқхонамиз эшигини олдиде кўрдим. «Мени кечиринг», — деди у. — «Эди яна турмуш қурайлик. Мен ундан ажраламан. Сиз

сиз ишай олмас эканман...» Рад этдим. Ота-онам «йраш» деб яна қийноқ-қистовга олишди. Барибир рози бўлмадим. Бунақа таъна гаплардан йироқроқ юрай деган мақсадда, ёғи таътилин узок Тўменде областиде ишлайётган студентлар қурилиш отряди сафиде ўқазмоқчи бўлдим. Бирок бу ерда ҳам мени қўллаб муаммолар қўтиб турган экан.

Курсдошларим орасиде Шўхрат исмли бухорилик йигит бор эди. У бир кунни тўсатдан, «Илгари турмуш қўрган экансиз, ҳатто қизингиз ҳам бор экан», — деб қолди. Мен танг аҳволда қолдим. Чунки ўтган уч йил ичиде оиламнинг бузилгани ҳақида ҳеч кимга билдирганим эдим. Лекин юратимда йиллиб ётган дардларимни кимгадир айтгим, кўнглимни бўшатгим келарди. Шўхрат бу ҳақда биринчи бўлиб сўз очгани учунини, унга ўша кунни сиримни беихтиёр айтиб қўйдим. У эса шу кундан бошлаб ўзини менига яқин ола бошлад. Охир-оқибатда ўзига турмушга чиқишинини сўради. Гарчи юратимда унга нисбатан илқиди пайдо бўлган бўлса-да, бу тақдирини кескин рад этдим. Чунки ҳали турмуш қўрмаган йигитни севинишга ҳақим йўқ, деб ўйладим. Қолаверса, менига уйланишга Шўхратнинг ота-онаси кўнмаслигини ҳам ишонардим. Аммо у ота-онаси билан ҳисоблашиб ўтирмаслигини, ўзини муқтадиль йигит, деб биллишини айтиб, мени тинч қўймади. «Ишонмасангиз, аввал ЗАГСдан ҳам ўтминг», — деди. Бу гаплардан сўнг унга ишонгим келди. Ишондим ҳам.

Тўмендан қайтганимдан сўнг ота-онам мени яна эрим билан яраттиришга урина бошладилар. Мен уларга Шўхрат билан ақлалашиб қўйганимни айтдим. Улар бунга ҳам қаттиқ қаршилик қилишди. «Шўхрат, аввало, сента уйланимайди. Уйланса ҳам ташлаб кетарди», — дейишди. Мен эса бу ёғини ўзимга қўйиб беришларини сўрадим. Улар қўла сийлашди. Шўхрат билан бирга яшай бошладим. Аммо у ота-онасига бизнинг муносабатларимиз ҳақида ҳали ҳеч нарса демаганди.

Университетини тугаллаш арафасиде қизимиз Гулшод туғилди-ю, дилимни кемираётган шубҳалар бироз ёзилгандай бўлди. Менда ҳаётимиз

нинг измига тушиб кетишига, Шўхрат билан тинчгина яшай бошлашимизга умид пайдо бўлганди. Чунки нима бўлганда ҳам фарзандимиз бор. Лекин эрта қўлонган эканман. Шўхрат тўсатдан ўз аризаси билан икки йиллик қўлиб қолди. Бунинг сабабини сўрасам, «арминг ҳаётини ҳам кўрмоқчиман» деб наво берди. Хизматда кетиш олдидан келганда жуда хафа қўрindi. Онаси Зулхумор деган қизга уйланишга мажбур қилаётганини айтди. «Қизга уйлансан», деб сиз билан турмуш қўришга розилик бермаётганлар», — деди у. Бир кунни шундай бўлишини кўнглим сезиб юрган бўлса-да, бу гапни эшитиб, нима дейишимни билмай қолдим. Ҳамма нарсани биллиб, қўриб турган «муқтадиль йигитга» мен нима дейишим мумкин эди.

У кетди. Орадан уч ой ўтган. «Қизинг билан тез етиб кел» деган мазмунда телеграмма олдим. Бирор бачасиз ҳодиса рўй бердикин, деб кўнглимга тугула тушди. Укрангага — у хизмат қилаётган шаҳарга жўнадим. Қаҳратон қишда олти ойлик чақалоқ билан не азобда борган, унинг соғаломат юртанини қўриб севиндим. Шўхрат бизни шунчаки, янги йилни бirlaгилда кутгани қариган экан. Арминга кетишдан олдин ўтган уч ой ичиде у Зулхуморга уйланибди. «Тўйимиздан аввал унга ҳаммасини айтдим», — деди Шўхрат Зулхумор ҳақида. — «Хатто қизим ҳам борлигини айтдим. Лекин у барибир менига турмушга чиқишга рози бўлди. Энди, очитини айтсам, Зулхуморни ҳам, Гулшодни ҳам кўзим қиймагани».

Орадан бир йил ўтди. Яна бир йилдан сўнг у қарбий хизматдан қайтди. Уйдагилар, қариндош-уруғлар, дустларим ва ишқонамтадилар учун мениннг эрим, қизимнинг отаси — Шўхрат қарбий хизматда. Бир йилдан сўнг уларга нима дейман?

Гулуҳхор ИМОМОВА
Андижон

Абадий музликдан топишди қарор Она сайёраининг икки қутби ҳам. Ва лекин яна бир мангу қутб бор. Унинг оловига қўлганлиши олам.

Ватандир — бу қутб. Шoir Эргаш Муҳаммадининг «Учинчи қутб» тўпламидаги шеърларидан бири шундай сатрлар билан бошланади. Ижодкор тасавурида учинчи қутб — инсонларни бир-бирига боғлаб турадиган Ватан меҳридир. Ватанга муҳаббат — ҳар қандай кудратли кучдан юқори, унинг қошида ҳатто қутбларнинг тортиш кучи ҳам ҳеч гап эмас. Шoir бизни бунга ишонтиради, гарчи бу нуқта назарининг нечоғли шартли эканлигини ҳис этиб турсак-да, беихтиёр ижодкорнинг маънавий-руҳий дунёсига кириб борамиз.

Қутблар курранинг меҳварини тутиб, Абадий музликка қўлганлиши ётар. Ватан деб атамлиш оловли қутб Меҳвар юракдан, Юракдан ўтар! Юраклар қутбидир — учинчи қутб... Ижодкор Ватан мавзусига мурожаат этаркан, аввало меҳр-муҳаббатини янгила нундан нафас, ўзига хос ифода ас эттиришлари ёрдамида акс эттиришга қўл урди. Зеро, Э. Муҳаммадининг «Учинчи қутб» номли шеъри шу фаилатлари билан қийматлидир. Ватан мавзуси «Калолдин Мангубердиннинг ўз-

ЮРАКЛАР ҚУТБИ

Эргаш Муҳаммад

УЧИНЧИ ҚУТБ

Ижодкор Ватан мавзусига мурожаат этаркан, аввало меҳр-муҳаббатини янгила нундан нафас, ўзига хос ифода ас эттиришлари ёрдамида акс эттиришга қўл урди. Зеро, Э. Муҳаммадининг «Учинчи қутб» номли шеъри шу фаилатлари билан қийматлидир. Ватан мавзуси «Калолдин Мангубердиннинг ўз-

Юрагининг кемирмоқда пушмонлар, Сен эдинг-ку, орқа тоғим, кўз нурум. Бошинг тандан жудо этди душманлар, Аммо жудо этолмади гуруринг...

Ички монолог билан бошланган мисралардаги ота ўқинчи замирида ўз юртини муқаддас билан ва унинг озолиги учун жасорат қўр-сатишга шай турган ватанпарварнинг мардона қиёфа-

сини кўргандек бўламиз. Шoir тарихий воқеанин тафсилотларини баён қилмайди, аксинча қаҳрамон ҳаётдаги энг драматик нуқтасини таллаб олади ва ижодий тасавури орқали таъсирчан акс эттиради. Шoir бу шеъри билан Ватан эрки ҳар қандай шахсий муносабат ва изтироблардан юқори туришини, унинг озолиги ва келажак йўлида жонини фидо қилиш — ҳар бир асл фарзанд учун муқаддас бурч бўлиши кераклигини таъкидлайди.

«Муҳожир иқрономаси»да ўз юртини ташлаб кетган ва охир-оқибатда хору зорликка дучор бўлган, сўнгга муҳим фожиасини англаб етган кишининг психологиясидаги галаларлар таъсирида тарзда ифодаланади.

... Сочинг ва тунуҳон — кўзда айллар жанг, Шафқатсиз тилди бағримни армон. Қўзимни қўсим деб учиб ўтган чанг, Мўлтираб боқаман Ватаним томон...

Ҳаётда тузатиламас хато — жоноҳон юртини ташлаб кетган ватангадошнинг бу азобан ўйлари, оғир изтироб қалбимизда қадрдон юртимиз, ҳур Ватанимизга бўлган фахр, ифтихор туйғуларини алағалатади. Тўпламда, шунингдек, му-

ҳаббатнинг абадий қутблари — висол ва хикрон, шодлик ва алам, меҳр ва садоқат каби кўнгли кечинмалари тараннум этилган машқлар ҳам анчагина. Айниқса, «Севги гулхани», «Қара-шинг», «Бахтни қутби яшмоқ яхши», «Алдов» каби шеърлар шулар жумласидир. «Қўлтиқтаёқ раиси» манзумасида Э. Муҳаммадининг элик сюжетдан моҳирона фойдалана олиши намоён бўлса, она-юртимизнинг поэтик лавҳалари қизилган «Қишлоғим манзараси», «Саратон», «Қўтлов», «Пайкалда», «Қўнлар» каби шеърларда ижодкорнинг ўзига хос ташбеҳ ва поэтик ранглардан фойдаланишдаги маҳоратининг гувоҳи бўламиз.

Ҳаёт ҳамиша турфа воқеа-ҳодисаларга бой. Бирок уларнинг ҳаммаси ҳам шеърлиг учун мавзу бўлавермайди. Чинакам истеъдод ваган ана шу ранг-баранг қўринишдаги манзараларга фол гражидани позициясида туриб муносабатда бўлар экан. Ўз асарлари учун бу воқеа-ҳодисалардан энг зарури ва муносабатларини таллаб олади. Уларни ўз дунёқарашини нурида ёритади. Шу маънода «Учинчи қутб»даги айрим шеърларда («Оқ булут», «Шаллола», «Тол тағида базм») акс этган ҳолат ва манзаралар тасвирини нитобхона кучли таассурот уйғотмайди.

Эргаш Муҳаммадининг мазкур тўплами шoirнинг самароли изланаётгани, ижодий тақрибаси ошиб бораётганидан далолат беради. Р. ҒАНИЕВ, Т. НИЗОВ

МАҲОРАТ ЙЎЛИДА

Бугунги кунда ўзбек публицистикасининг мавзу ва жанрлар ўфи кенгайиб кетди. Бу соҳага қўллаб ижодкорлар кириб келди. Журналист Шомурод Сиддиқов ҳам шулардан биридир. Ҳозирча бу журналистнинг катта-кичик ҳажмдаги «Фан эълчилари», «Олқиш», «Олим бўлсанг олам сенки», «Беором қалблар», «Ифтихор» очери тўпламлари нашр этилди.

Шомурод Сиддиқов очеркларининг асосий қаҳрамонлари пахтакорлар, қорвадорлар, фан захматкашлари. Айниқса, Ўзбекистон фантехникаси шўхратини Иттифоқга, хатто чет элларга таратган машҳур олимларнинг бадий-публицистик образларини чинишда журналист самарали хизмат қилмоқда. Ўзбек хотин-қизлари орасидан совет даврида етишиб чиққан, фаннинг юксак доволарини эгаллаган олимларини ҳаётини ва фаолиятини унинг қаламида ифтихор ва меҳр-муҳаббат билан тасвирланади.

«Фан эълчилари» очеркида В. И. Ленин йўлнамаси билан Ўрта Осиёда университет ташкил этиш мақсадида Тошкентга келган Илларий Алексеевич Райкованинги

ий-ижодий фаолияти ҳақида ҳикоя қилинади. Маълумки, И. Райкованиннг фанга бағишланган ҳаёт йўли ва фаолияти қизқарли воқеалар, фактларга сероб. Бу олимга ҳақида қўллаб ҳужжатли асарлар ёзилган. Шомурод Сиддиқов оlima портретини гавдалантиришда бадий фантазиядан кўра ҳаётий фактларга кўпроқ сўянади. Фактлар кўмағида ижтимоий шахс портретини шакллантириш Шомурод Сиддиқов услубининг етакчи хусусиятидир.

Фан эълчилари бошлаб берган ағлана юзлаб, минглаб маҳаллий халқ вакиллари томонидан давом эттирилади. Ҳозирги кунда фан сарҳадларини заот этишда олимларимизнинг хизматларини факр билан таъкидлаймиз. Шомурод Сиддиқов оlima-лар: медицина фанлари докторлари Санъат Азизова («Қамолот»), Нозима Деҳқонхўжаева («Олам тан берган оlima»), Ҳанифа Муродова («Қўқиларга сўқмоқлардан чиқилди»), тарих фанлари доктори, ҒафА муҳбир афзоси Раҳима Аминова («Илим минбариде») ҳақидаги очерклариде социализмининг айниқса Шарқ аёллари тақдирини тубдан ўзгартиргани, янги жамият-

нинг инсонпарварлиги гоёсини талқин этади. Бугунги кундаги ижтимоий ўзгариш билан ўтмиш қолоқликларини қиёсласак, бу ҳужжатли асарларнинг тарбиявий-маърифий аҳамиятини қуқурроқ ҳис этамиз.

Шомурод Сиддиқов фан лавҳалари ҳақидаги очерк ва лавҳаларда қаҳрамон портретини тасвирлашда турли бадий воситалар, ҳаётий деталлар, эпизодлардан фойдаланади. «Илим минбариде», «Қўқиларга сўқмоқлардан чиқилди» очерклариде олима-лар Раҳима Аминова ва Ҳанифа Муродова қиёфаларини гавдалантирар экан, Улуғ Ватан урули воқеаларини публицистик шарҳлайди. Уруш йилларида ҳам бу кишилар фан асосларини эгаллашдан бир зум чекинмаганлар.

«Заковат» очеркида радиобиология фани асосчиларидан бири Набижон Назиров портретини яратар экан, журналист олимнинг «Ўзганиннг ионлаштирувчи нуруларга бардошчилиги ва ўсимлик ирсиятига нуруларнинг таъсири» номли монографиясини ўқиб қилдим, деб таъкидлайди. Журналистнинг масала бундай ёндашуви олим портретини жонли гавдалантириш ва унинг фанга қўш-

ган ҳиссаси, яратган янгилигини яхшироқ англашимизга имкоқ беради.

«Деҳқон бахтини қўзлаб...» очеркида Ўзга зарар қунадаларини йўқотиш бўйича илмий йўналишга асос солишга гельминтология фани арбобларидан бири Аҳор Тўлағановнинг портрети қизилган. Олим қиёфаси ижтимоий муаммолар — Ўзга зарарқунадаларига қарши курашда заҳарли химикатлардан фойдаланишининг жабдий ва салбий натижалари, шу соҳа бўйича илмий марказ — лаборатория ташкил этиш, алмашлаб энчи системасини кенг жорий қилиш масалалари фониде тасвирланган. Очеркчининг масала моҳиятидан келиб чиқиб юритган публицистик моҳозаалари қаҳрамон портретини ишонгли характерлашда қўл келган.

Хуллас, Шомурод Сиддиқов очеркларининг бадий авяиси, публицистик тақдир, қўсусятларини ҳисобта олганда ҳам, улар фан кишиларининг захматли меҳнатини, ижтимоий маънасини, улар бақарайган олжақоб ишлар халқ хўжалигининг тарқатишга беқис таъсирини, олимларнинг шахсий ва ижтимоий маънавий-ахлоқий қиёфасини публицистик характерлаш, тараннум этиш жиҳатидан катта маърифий-тарбиявий аҳамиятга эга.

Ғулом ҒАФУРОВ,
филология фанлари кандидати

УРУШНИНГ СЎНГГИ ҚУРБОНЛАРИ...

Шу йил газетамизнинг 18 ноябрь сониде «Қўлтиқтаёқли одам» номли ахлоқий проблематик мақола босилган эди. Ана шу мақола юзасидан редакция газетоналардан қўллаб мактублар олди. Жумладан, наманганлик Мамадмин Пўлатов, фарғоналик Набижон Ортиқов, бухорилик Абдураззоқ Қўшшаев ўз хатлариде «Братли тақлифларини, исталарини, ўзлари шохид бўлган воқеа-ҳодисаларини ёзиб юборишган.

Қ. Собировнинг «Қўлтиқтаёқли одам» сарлаҳали мақолада жуда урғинли мулоҳазалар ўртага ташланди. Мақолада ўқиб ўзини шохиди бўлган икки воқеа ёзилган. Ушунда институтга кириш арафасида эдик. Бир дугонам билан Эркин ака деган Улуғ Ватан уруши инвалидининг уйда ижара турардик. У киши фронтда бир эмас, икки оёғидан ахирланганлига қарамай, бизлардан ижара ҳақи олмасди. Аксинча, кўларидан келганча ердан беришга уринди. Бир кун тасофдан дугонамнинг уйдан, дадеси вафот этганини ҳақида телеграмма келиб қолди. Эркин ака уйда йўқ эди. Бизлар у кишини кутмай жўнаб кетдик, бир-икки кундан кейин мен қайтиб келдим. Мени кўриб Эркин

ХАНДАЛАР

—Гулининг қоғири қандай!—
деди ҳаваскор шоир сотувчи
дўстига.

—Албатта пул! Ҳамма нарсани
нинг қоғири пул-да!

О. ШОКИРОВ

—Жуда ҳайрон қоламани,
—деди йилги ўзи билан рақс ту-
шайтган қизга. — Ҳаммиша сиз
билан ўйинга тушсан, нима
учундир музикалар жуда қисқа
бўлади.

— Оркестр дирижёр қайли-
гим-да! — жавоб берди қиз.

Ҳаваскор шоир редакцияга
шеърларини олиб келиб, ада-
бий ходимга дед:

—Сизга фарзандларимни
олиб келдим. Шеърларим —
менинг фарзандларим, чуқур
уларин ёзганча жигар-бағрим
эзилиб кетган. Бироз ёр бўл-
са ҳам сизнинг тарбиянгизин
кўриб, яхши бўлиб кетишига
ишонаман.

Адабий ходим шеърларин
ўқиб кўриб, эгасига қайтариб
берди.

—Кечирасиз, фарзандингиз-
ни тарбияга беришдан олдин
юз-қўлнинг ювиб, тириқларини
олиб, сочиник тиклаб келинг.

—Малака ошириш институти-
га бориб келибсан, деб эшит-
дим, кераклигини олгандирсан!
—Қайда, ўзимга ҳеч нарсаси
олмадим. Фақат хотинимга
пальто, қайнонамга рўмон,
сингилimgа кўйлак, мавшинimgа
эҳтиёт қисм олдим, ҳоло.

М. ШАРИПОВ

Афанди табиблик қиларди.
Бир минг уйқусизликдан шик-
оят қилиб, дед:

—Тақсир, туни билан минжа
қоқмай, юлдуз санаб чиқаман.
Бир илмонин қилинг.

— Санама! бамайлихот-
тир жавоб берди Афанди. —
Барибир санаб адоғига етол-
майсан.

Қ. ҒАФУРОВ

БОШЛИҒИМИЗ НЕГА УНДАЙ?

—Бошлиғимиз намунча хомуш кўринадилар?

—Ҳеч ким пора узатмай қўйганимиз...

—Бошлиғимиз нега бақириб гапиряптилар?

—Ишга янги келган ходимларни қўлга олимоқчилар,
шекилли!

—Бошлиғимиз нега барча билан мулоим гаплашяп-
тилар?

—Келаси ҳафта юбилейлари бўлармиш...

—Бошлиғимиз нега бирова хат ёздиган бўлса ҳам
котибасига буюраркин-а?

—Ўзининг саводсизлигини яшириш учун...

—Бошлиғимиз йиғилишларда нега оддий ходимларга
сўз бермайдилар?

—Танқид қилиб қилишмасин, деб чўчиди-да!

—Бошлиғимиз нега оғзини қийшайтириб гапирадиган
бўлиб қолибдилар?

—Тилла тиш қўйдирганимиз...

Андижон.

Маҳмуд ҲАЙДАРОВ

Анвар МУҚИМОВ

НОЁБ ТОПИЛМАЛАР

Ассалому алайкум, қадри Шум бола!

Чойхонага шовиб кетаётган эдим, кўчада сочилиб ёт-
ган қорозларга кўзим тушиб қолди. Ҳаммасини териб ол-
дим. Кимлардир кўз нурига тўкиб ётган, увол бўлма-
син, дедим. Авторларини танмайман, инжолари ҳам
йўқ. Ташлаб юбориш нисбатан эмас. Гапнинг «берди»
си шуки, бу материалларни чойхонанинг деворига осиб
қўйсанг уларни эгалари таниб олишар...

ҲАМ ЗҶРСИЗ,
ҲАМ ҒҶРСИЗ

Жавоб хати.

Хўмратли Оймат Бойма-
тов! Редакциядагизга йўллаган
хатингизни ўқиб, бағоят
хурсанд бўлдим. Сизда
бўқ таланти бор, ноёб та-

дир. Сиз асарини нақилот
қўйишда туриб яратгансиз,
ўқиб ларзага келдик.
Ўт ўтирувчи! Нақиллар но-
дир, тенги йўқ, жасоратла-
б касби! Сиз бунинг тўғри
хис этасиз. Ўт ўтирувчилар
хаётини беш кўлдай яхши
биласиз. Санъат асарингиз-
нинг мавзуси янги, сюжетни
оригинал, тили содда ва шир-
рали. Мазмунини қизиқ, фав-
қуллодда ҳодисаларга бой.
Зўр ҳаяжон оғушида, тўл-
қинли билан, бош кўтармай ўқид-
дик. Шаънингизга офарин-
лар айтдик.

Бироқ ҳикояда майда-чуй-
да камчиликлар, аниқроғи,
туманли ўринлар, инсонпар-
варлик нормасидан чекин-
ишлар ҳам учрайдики, улар
асарининг бадиийлигига маъ-

лум даражада путур етказди.
Масалан, машининг бош
қисмида «Машина ҳамма ёқ-
қа дахшат солиб гурилля-
ди», дейсан. Лекин, у қана-
қа машина, юк машинасини,
кир ювадиган машинасини, ё
бўлмаса, соқол қиртишлай-
диган машинасини — бунинг
изоҳлаб ўтмайсан. Ана, та-
савуригизнинг кўнгли, чуқ-
масини, юк машинасини бўлсин,
дейлик. Ушанда ҳам ўқув-
чи қониқмайди: машина қан-
дай рангда, янгили, эскили,
ремонт қилинганлиги, техник
паспорти борми, йўқми, ба-
лоларининг тиши емирил-
ганми ёки мушукнинг бури-
дай ялтйраб кетганми — бу-
ларнинг барчаси жумбоқли-
гига қўлган.

Сиз қаҳрамонларингизга
ўта шафқатсизлик қиласиз.
Ўт ўтирувчиларнинг тонг са-
ҳаралаб ёнгин чиққан қиш-
лоққа «яшин тезлигида
учиб» кетганини тасвирлай-
сиз. Бу қанааси? Ахир ўт
ўтирувчилар ҳам одам. Ол-
дин мундоқ чой-пой ичиб,
бакуватроқ бўлиб олишса,
бўлмайдики? Шунда ишга
ҳам фойдаси теккан бўлар-

ди. Шундай шомол-бўронда
оч-наҳор қақшаб нима за-
рил?! Қани бу ерда одамгар-
чилик? Ё бўлмаса, уйи ёна-
ётган кампирнинг ўт ўтирув-
чилар етиб боргунча дастур-
хон тузаб қўйиб, сабини тў-
рашга киришайтгани ҳусусида
лоақал шайма қилиб қўйма-
гансиз. Бу ҳол ўқувчида но-
хуш таассурот қолдиради.

Нарсангизда юқоридаги
сингари жўзғий кўсурлар та-
лафига. Шунинг учун ун-
дан фойдаланишнинг иложи
бўлмади.

—Кўп ўқиган кўп билади,
—деган эди марҳум адиб
Юсуфхон Юсуфий.

Мана бу дурдона ҳикмати-
нинг мағзини қақинг. Кўп
ўқинг. Ўз устингизда тиним-
сиз ишлаб, машинингизни пи-
ширинг. Бизга ҳикоялардан
тез-тез юбориб туринг.

Салом билан адабий хо-
дим

Ҳошим ҚОСИМИ

МИСИ ЧИҚДИ

Фельетон
Розия қола Шамсиддино-
ва қишлоқ боғчасига энага
бўлиб ишга ўтиди босар-ту-
сарини билмай қолди. Се-
мизлини кўй кўтарди де-
ганларидек, ҳеч кимни на-
зар-писанд қилмай қўйди.
Ноинсоф ўз мансабини уя-
тисларча сунистеъмол қи-
ларди. Чақалоқларга печене

ишлатишган ва ўнг қўлини
вахшийларча синдиришган.
Драматург муҳбиримиз бил-
лан бўлган суҳбатда тез кун-
ларда асар тайёр бўлишини,
аммо ўқувчилар кутган дра-
ма эмас, трагедия ёзилаёт-
ганлигини маълум қилди.

БЕШ ЮЗИНЧИ НАМОЙИШ

«Отелло» спектакли беш
юзинчи марта кўрсатилмоқ-
да. Зал томошаларга тў-
ла. Ана ҳаяжонли бўғиш
саҳнаси. Томоша зали сув
қуйгандек жим-жит. Пашша

«Отелло» спектакли беш
юзинчи марта кўрсатилмоқ-
да. Зал томошаларга тў-
ла. Ана ҳаяжонли бўғиш
саҳнаси. Томоша зали сув
қуйгандек жим-жит. Пашша

«Отелло» спектакли беш
юзинчи марта кўрсатилмоқ-
да. Зал томошаларга тў-
ла. Ана ҳаяжонли бўғиш
саҳнаси. Томоша зали сув
қуйгандек жим-жит. Пашша

«Отелло» спектакли беш
юзинчи марта кўрсатилмоқ-
да. Зал томошаларга тў-
ла. Ана ҳаяжонли бўғиш
саҳнаси. Томоша зали сув
қуйгандек жим-жит. Пашша

«Отелло» спектакли беш
юзинчи марта кўрсатилмоқ-
да. Зал томошаларга тў-
ла. Ана ҳаяжонли бўғиш
саҳнаси. Томоша зали сув
қуйгандек жим-жит. Пашша

«Отелло» спектакли беш
юзинчи марта кўрсатилмоқ-
да. Зал томошаларга тў-
ла. Ана ҳаяжонли бўғиш
саҳнаси. Томоша зали сув
қуйгандек жим-жит. Пашша

«Отелло» спектакли беш
юзинчи марта кўрсатилмоқ-
да. Зал томошаларга тў-
ла. Ана ҳаяжонли бўғиш
саҳнаси. Томоша зали сув
қуйгандек жим-жит. Пашша

«Отелло» спектакли беш
юзинчи марта кўрсатилмоқ-
да. Зал томошаларга тў-
ла. Ана ҳаяжонли бўғиш
саҳнаси. Томоша зали сув
қуйгандек жим-жит. Пашша

«Отелло» спектакли беш
юзинчи марта кўрсатилмоқ-
да. Зал томошаларга тў-
ла. Ана ҳаяжонли бўғиш
саҳнаси. Томоша зали сув
қуйгандек жим-жит. Пашша

«Отелло» спектакли беш
юзинчи марта кўрсатилмоқ-
да. Зал томошаларга тў-
ла. Ана ҳаяжонли бўғиш
саҳнаси. Томоша зали сув
қуйгандек жим-жит. Пашша

«Отелло» спектакли беш
юзинчи марта кўрсатилмоқ-
да. Зал томошаларга тў-
ла. Ана ҳаяжонли бўғиш
саҳнаси. Томоша зали сув
қуйгандек жим-жит. Пашша

«Отелло» спектакли беш
юзинчи марта кўрсатилмоқ-
да. Зал томошаларга тў-
ла. Ана ҳаяжонли бўғиш
саҳнаси. Томоша зали сув
қуйгандек жим-жит. Пашша

«Отелло» спектакли беш
юзинчи марта кўрсатилмоқ-
да. Зал томошаларга тў-
ла. Ана ҳаяжонли бўғиш
саҳнаси. Томоша зали сув
қуйгандек жим-жит. Пашша

«Отелло» спектакли беш
юзинчи марта кўрсатилмоқ-
да. Зал томошаларга тў-
ла. Ана ҳаяжонли бўғиш
саҳнаси. Томоша зали сув
қуйгандек жим-жит. Пашша

БОЛАНИНГ
ТИЛИ ШИРИН

Ўқитувчи: — Канада аҳо-
лиси асосан нима билан шў-
гулланади?

Ўқувчи: — Хоккей билан.

Невараси врачга кўриниб
келгач, бувиши сўради:
— У сени нима қилди,
қўнчоғим?

— Ҳеч нарсаси. Қўлимдан
ушладим-да, соатининг ўтири-
юрши-юрмаслигини текши-
риб кўрдим, ҳоло.

Кичкина Зокир боғда бобо-
сининг олдида ўйнаб юрарди.
Бирдан унинг боши устиди
асаларилар гувиллаб қолди.
Қўриб кетган Зокир бақир-
ди:

— Бобоқон! Асалариларни
ҳайдаб юборинг, улар мен-
дан асал олишмоқчи!

— Болалар, сизларга нима
бўлди? Нега ўйнамай-
сизлар? Қовоқларинг ости-
ган?

— Биз катталар бўлиб ўй-
наймиз!

Тўлловчи

Тоштемир ҚОДИРОВ

—Бошлиғимиз нега оғзини қийшайтириб гапирадиган
бўлиб қолибдилар?

—Тилла тиш қўйдирганимиз...

Андижон.

Маҳмуд ҲАЙДАРОВ

чайнаб бериш баҳонасида
қайта ишловдан чиққан ва
истеъмолга тайёр маҳсулот-
нинг қарийб ярминини ютиб
юбораверди оқофат. Ашад-
дий найрангбоз, учига чиқ-
қан маккор, еб тўймас тов-
ламачининг бегуноҳ нораси-
даларга нисбатан бўлган бу
қилвишлигини нима билан
изоҳлаш мумкин?

Кўй терисини ёнгинан бу
очкўз эг. Қўзига бузоқнинг
ҳақи бор деб «сигирнинг су-
тидан» бурнини жийиргандай
қўринадилар. Аслида тўғри бўл-
са типратиконни тиркилайди,
ютиб юборишдан ҳам той-
майди Мураббий Каримхон
Турсуновга бу юлғич, ил-
монинг ёнгини ялаган, фирби-
гар ва балоқўр алвастининг
қўпуровичлиги ҳаракатини
сўзга ҳам ўзини билмаганга
олиб, ҳаспўшлаб келди. Оқи-
батда муттаҳамнинг балойи
нафис газаклаб, ўқонга ай-
ланиб кетди. Пўхилин ёрган
мўлтонги гўдакларга ичир-
илдиган суддан чегириб, ҳар
кунни хўплам-хўплам ютавер-
ди.

Ҳошим ҚОСИМИ

МИСИ ЧИҚДИ

Фельетон
Розия қола Шамсиддино-
ва қишлоқ боғчасига энага
бўлиб ишга ўтиди босар-ту-
сарини билмай қолди. Се-
мизлини кўй кўтарди де-
ганларидек, ҳеч кимни на-
зар-писанд қилмай қўйди.
Ноинсоф ўз мансабини уя-
тисларча сунистеъмол қи-
ларди. Чақалоқларга печене

ларча ташиб кетаверди, яъ-
ни эл бойлигини аёвсиз та-
лон-тароқ қиларди.

Ўрик ўрикни кўриб ола-
йди, чиллаки чиллакини
кўриб чумак урибди деган-
ларидек, фаррош Токи кам-
пир Валиева ҳам бу юлғич-
нинг ичидан бориб, қаллоб-
ли қўчасига кириб кетди.
У Розия билан тил бирикти-
риб, аёло сифатли пўчоқ ва
сарфитларни челақлаб ташиб
кетеверди. Бора-бора тулини
ютса думини кўрсатмайдиган
дарзага етди. Шу та-
риқа олоққонлик боғиқига ба-
тамом ғарқ бўлиб кетди.

Халқимизда бузоқнинг югу-
гани «омонхонага» қи-
ғир иш қирғилда ҳам қош
бўлади, деган гаплар бор.
Хар икки жинсоти чўча қор-
овули Эрмат бобо томонидан
нақд жинсоти устиди қўл-
га туширилади. Қўни битган
инсофсизларнинг қўлидаги
челақлар лиши тезлигида
тортиб олиниди. Инчиди маҳ-
сулотлар боғчаннинг икки э-
кидан иборат ёрдамчи хўжа-
лиги фойдасига мусодара қи-
линиди.

Халқ жойида қарор топи-
ди. Ўғирликнинг миси чиқди.
Йилмоғизлар хўжалик муф-
ри томонидан танбеҳ бериш
йўли билан қаттиқ жазаланди.
Энди бунга боғча-ясли
мудираси ва қолхоз раҳбар-
лари нима деркин?

ИМЗО

Турсунбой АДАШБОВ

КИМ НИМА ХУШ КҶРАР?

Хоҳиш ва таъб не ўзи?
Қим ниямини хуш кўрар?
Тулқи навар! излайди,
Айиқ болни туш кўрар.

Булбул тонгини кутади,
Емғир аса булутини.
Олаҳакна ўмарар
Енғоқ билан кўруттин.

1. Кавар-тулки севиб ейди-
ган ўсимлик меваси

2. Кавар-тулки севиб ейди-
ган ўсимлик меваси

3. Кавар-тулки севиб ейди-
ган ўсимлик меваси

4. Кавар-тулки севиб ейди-
ган ўсимлик меваси

5. Кавар-тулки севиб ейди-
ган ўсимлик меваси

6. Кавар-тулки севиб ейди-
ган ўсимлик меваси

7. Кавар-тулки севиб ейди-
ган ўсимлик меваси

8. Кавар-тулки севиб ейди-
ган ўсимлик меваси

9. Кавар-тулки севиб ейди-
ган ўсимлик меваси

10. Кавар-тулки севиб ейди-
ган ўсимлик меваси

ҚУЁНИМ,
ҚУЁНИМ,
НЕ БҶЛДИ?

МЕНИНГЧА, Ўзбекистон-
тинимизда Фаргона на-
би сулими, шинам, хўшман-
зара, соқини ва салқини ша-
ҳар топимасам керак. Мен
ҳар сафар бу ерга келганим-
да унинг узун ва текис кў-
чалари, хиебонлари бўйлаб
ўйнаб кезишни яхши кўра-
ман. Юз йиллик, балки ёши
ундан ҳам улутроқ чинор-
ларнинг япроқлари нималар
ҳақидадир шивирлашларига
қўниқиб қолганман. Мана
шундай пайтларда ҳаёлимга
фақат яхши ўйлар келади.
Йўлимда учраган ҳар бир
кимса, ҳоҳ у ёш бўлсин, ҳоҳ
кекса — албатта, бахтли бў-
лиши керакдай туюлади мен-
га.

Марказий университетнинг
ўйинчоқлар бўлимига кир-
дим. Одам гажаму эди.

—Ана, ана, ойинжон, кўр-
дингизми, мен айтган айиқча
мана бу ерда турибди! —
Уч яшар дўбоқ қизча ойи-
сининг қўлидан тортиқлаб,
ўйинчоқларга ишора қилар-
ди. — Қаранг, кўзларини
очиб-юмлати. Олиб беринг...

Ойиси қизига мунажжиб-
на қаради.

—Унга пулимиз етмайди,
қизалоғим. Манави маши-
нани қара, қандай чиройли!
—Йўқ, йўқ, керак эмас,
ўтган сафар айиқча олиб бе-
раман дегандиш-ку! —
Қизалоқ йўғлаб юборди.
Ойиси сенингина шивирла-
ди.

—Ҳали дадангдан пул кел-
гани йўқ-да!

Қизча йўғлашдан тўхтади.
Унинг кўй кўзлари бирдан
маъюслашиб қолди. Ойиси
мағзиндан олиб берган қи-
зил машиначага ҳам, бошқа
ўйинчоқларга ҳам қарамай
ашиқ томон отланди. Ким-
нинг кўзларини асладди бу
кўзлар менга?

... Кўпична уч яшар ў-
ғлим Бобур боғчадан кел-
ди-да, менга, ойисига ва
акаларига таклиф қилиб қо-
лади.

—Келинлар, «қўеним, қў-
еним» ўйнаймиз.
Кулишамиз-да, унинг айт-
ганларига амал қилмаймиз.
Бир-биримизнинг қўлимизини
ушлаганча ларза оламиз.
Бобур ўртага чиқиб «Ғири-
ди. Бош бармоқларини қў-
лоқлари ёнгига олиб келади
уё кўен бўлади. Кўзларини
маъюс ҳолда ерга қайдайди.
Биз қўшиқ айтмаймиз.

Қўеним, қўеним, не
бўлди?
Касалга ўхшаб ўтирибсан.
Тур ўринингдан, чапак чал,
Хоҳлаганингни ташлаб
ол...

Бобур «роль» ўйнайди.
Унинг кўзлари шу дамларда
маъюс боқди. Аммо уни
вермадиган қизча, афсуски,
роль ўйнамаётган эди. Унинг
кўзлари ҳақиқатан ҳам ғам-
гини боқарди.

Мен бу ёш аёл ва қизча-
нинг ким эканлигини бил-
мадим. Балки улар ҳозир
тилга олинмаган «қаҳра-
мон»лардан бирининг хотини
ва қизчасидир. Аммо гап
бунда эмас.

—Совет қонунлари шу
нарсани кўзда тутадик-ки,
деган эди бир суҳбатда Фар-
ғона шаҳар халқ судининг
раиси Эгамберди Қўзиев,—
ота ва она фарзандларини 18
ёшга тўлгунларча боқишга
мажбурдилар. Ота-она қари-
ган чоғида аса бу вазифа
фарзандларга юклатилади.

Афсуски, қонунда аниқ
равшан кўрсатиб қўйилган
қондаларни писанд қилмаёт-
ган, фарзанд олдидаги бур-
чини унутмаётган ота-оналар
ҳам йўқ эмас. Фақат шу
йилнинг ўзида Фарғона ша-
ҳар халқ суди томонидан
«қочоқ ота»лардан учтаси-
нинг иши кўрилди.

Адҳам Иброҳимов Фар-
ғона шаҳар, Ғастелло кўчаси-
даги 3-уйнинг 26-квартира-
сида прописанасиз яшаб ю-
рди. Аслида шахрихонлиқ эди.
Дилора деган қизга ўйланди.
1976 йили фарзанд қўриш-
ди. Лекин кўп ўтмай А. Иб-
роҳимов Садриддинова деган
аёл билан дон олиша бош-
лайди, оиласини бутунлай
унутади. Адҳам ҳар замон-
да, «эриб» кетган пайтлари-
дагина ўз қизин учун йигир-
ма-ўттиз сўмдан пул юбориб
қўйди, ҳоло.

—Икки йил давомида ун-
дан қизим учун бор-йўғи ик-
ки ит сўм пул олдим. — де-

ди судда хотини Дилора Иб-
роҳимова.

Йилноят қидирув органла-
ри аса бу вақтда қочоқ ота-
ни излаш билан машғул эди-
лар. Бир неча йил